

sum krevst av henni fyri at fáa eitt gott lív við ADHD. Hon lærði tá, at hon varð noydd til at skipa seg óalmindiliga væl í gerandisdegunum, og fyrstu tíðina skrivaði hon niður tíma fyri tíma, hvat hon skuldi gjøgnum dagin, og hon mátti ansa eftir, at hon fekk nóg mikið av svøvni hvønn dag.

– Í dag liggur tann struktúrurin fastlagdur. Tað, sum eg gjørði tilvitað tá, geri eg ótilvitað nú, sigur hon men leggur aftrat, at tað tó enn er umráðandi við strukturi í gerandisdegunum og nóg nógvari hvíld um náttina.

Stoffalág

Anna Nolsøe Joensen var innløgð á psykiatriska deplinum í tvey ár, til hon í 2015 flutti í bú- og viðgerðarstovnin í Stoffalág, har hon eisini búði í tvey ár.

Stovnurin er ætlaður ungum við vanligum intellektuellum førleikum, ið hava møguleika at menna sínar førleikar í viðgerðartilboðnum.

Arbeiðið á stovninum leggur dent á at skapa eitt gott og trygt heim, sum kann vera grundvøllur hjá tí einstaka at menna og styrkja virkis- og førleikastøðið. Endamálið er at geva teimum ungu eitt sjálvbjargið og innihaldsrikt lív, sum ger, at tey kunnu taka virknan lut í samfelagnum.

Bú- og viðgerðarstovnurin hevur skipað samstarv við millum annað psykiatriska depilin á Landssjúkrahúsinum og sosialráðgevar í Almanna-verkinum.

– Man skal ikki vera á Psykiatriska deplinum í tvey ár, sum eg var. Tað má vera onnur viðger til menniskju í somu støðu, sum eg stóð í. Og her varð Stoffalág bjargingin hjá mær, og eg dugi ikki at ímynda mær, hvussu eg hevði skulað klárað tað uttan ta hjálpinu, sum eg fekk har. Har var onkur, sum kundi taka sær av mær alla tíðina og arbeiðdi saman við teimum á psykiatriska deplinum, og tað hevði eg tørv á, sigur hon.

Meðan hon er í Stoffalág, tørvar henni, at medisinið verður justerað. Tá fær hon knappliga hug til at læra at binda. Eitt av starvfólkunum fer eldhugað við henni at keypa tógv og stokkar, og Anna hevur fyri fyrstu ferð bindindi til at hugsavna seg á hendan hátt. Hon bindur og bindur.

– Summi siga, at tey missa kreativitetin, tá tey taka heilivág, men eg fekk ikki fatur á mínum kreativiteti, áðrenn eg tók heilivág. Og mær dámar ómetaliga væl at vera kreativ, greiðir hon frá.

Eftir at heilivágurin er justeraður, fær hon eisini ein frið í høvdið, sum hon ikki hevur havt fyrr, og hon uppdagar, at soleiðis hava onnur menniskju rundan um hana tað dagliga.

– Tá gjørdist eg eitt sindur frustrerað. Tí er tað soleiðis hini

hava tað, og hví skal eg taka eina tablett fyri at fáa hendan friðin, spyr hon.

– Starvsfólkið á Stoffalág hevði altíð vón fyri mær. Eg fekk altíð stuðul og uppbyggjan. Og júst tað er serliga umráðandi – eingin hevur tørv av at fáa at vita – sum foreldrini fingi frá sálarfrøðinginum – at eingin vón er fyri framman, staðfestir hon.

– Málið var altíð tað sama: At eg skuldi klára meg sjálva og uppbyggja mínar førleikar eftir at hava verið so sjúk. Tað hevur Psykiatriski depilin jú ikki resursir til at gera, og tað er heldur ikki teirra arbeiði, leggur hon aftrat.

Og tað hevur Anna eisini megnað. Í dag er hon leys frá allari ta hjálpinu, sum henni tørvaði tá.

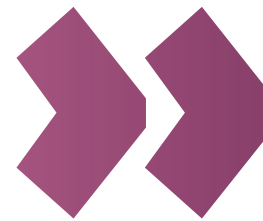
– Tí loysir tað seg eisini fíggjarliga at hjálpa á handan hátt. Hevði eg ikki fingið hjálpinu, hevði eg óivað ikki fingið útbúgving ella komið á arbeiðsmarknaðin, sigur hon.

Á føtur aftur

Meðan Anna býr á bú- og viðgerðarstovninum, fer hon aftur í skúla: Hesu ferð á HF. Nakrar mánaðir seinni flytur hon í sína egnu íbúð. Tað gongur ikki long tíð, áðrenn hon møtir sjeikinum, og tey bæði byrja eina tilveru saman. Í dag eiga tey eina 11 mánaðir gamla dóttir, og Anna lesur til lærara á Setrinum og arbeiðir sum mentor fyri ung við trupulleikum.

– Í dag síggi eg ikki mína ADHD, sum eina forðing fyri nøkrum í lívinum. Eg veit, at eg ikki hevði verið tann, sum eg eri uttan ADHD, og eg hevði heldur ikki klárað at sett meg inn í upplivingar hjá øðrum, um eg ikki hevði mínar egnu royndir. Í roynd og veru veit eg ikki, hvussu eitt lív uttan ADHD sær út, men sjálvandi hevði eg viljað verið alt hetta fyri uttan, staðfestir hon umhugsin.

– Eg elsaði at ganga á HF, og eg elski enn at ganga í skúla. Og við heilivági fái eg nú brúkt míni evni til fulnar, og tað er

Tað var ikki altíð lætt hjá mær, tá eg gekk í fólkaskúlanum, tí eg føldi, at eg stríddist meir enn hini. Eg fekk ikki frið á mær og stúrði nógv

fantastiskt at kunna læra nú, sigur hon eldhugað.

– Eg vildi ynskt, at sálarfrøðingurin, sum segði foreldrum mínum, at tey einki skuldu vænta av mær, sá meg nú. Eg síggi meg ikki sum sjúka. Eg eri ikki sjúk nú, staðfestir hon.

– At tað skuldi ganga so galið, sigur jú, hvussu umráðandi tað er, at børn við ADHD verða fangað tíðliga, og at tað verður sett inn tíðliga hjá børnum, sum hava órógv. Eisini er umráðandi, at minkað verður um bíðitíðina hjá teimum, sum verða send til útgreinan, sigur hon.

– Tað eru veruliga nógv vaksin, sum í svárastu neyð standa og bíða eftir útgreinung og vita ikki síni livandi ráð. Sitandi samgonga hevur lovað viðgerðartrygd, og eg vóni veruliga, at tað lyfti verður hildið, sigur Anna Nolsøe Joensen álvarsom til endans.

ANNIKA@SOSIALURIN.FO

FAKTA

ADHD er eitt neuropsykiatrisk órógv, sum stendur fyri Attention Deficit Hyperactivity Disorder (Uppmerksemi Mangul Hyperaktivt Órógv) og er sum aloftast genetiskt. ADHD er eitt dimensionelt menningarórógv, sum merkir at ein kann vera nógv merktur ella eitt sindur.

Órógv við seinkar menningina av teimum eksekutivu funktióninum í heilanum, sum stýra uppmærsemi, impulsstýring og aktivitetstígg. Um aktivitetstígg (hyperaktiviteturin) er ov høgt er talan um ADHD, og er tað lágt er talan um ADD. Í dag skynir fagligheitin aloftast ikki ímllum ADHD og ADD, og dekkar tí hugtakið ADHD fyri ADD eisini. Sambært WHO hava fimm prosent av øllum børnum og tvey og eitt hálvt prosent av vaksnum ADHD. Tølini í Íslandi liggja á 10 prosentum, og eru óivað hægri tí genpuljan er so lítil. Sambært somu útrokningum, kann væntast, at 1500-2000 fólk í Føroyum hava ADHD. ADHD felagið metir, at umleið 10.000 fólk í Føroyum hava ADHD tætt inn á lívið hvønn dag.

Størsti parturin av teimum við ADHD í Føroyum vita tað ikki, og fáa tí onga viðgerð. Tey, sum fáa viðgerð fáa oftast bert medisinska viðgerð og ikki kognitiva viðgerð so sum sosialpædagogiskan stuðul, foreldra- og familjuráðgeving, psykologterapi, Dialektisk atferðarterapi (DAT), stuðulsbólkar og líknandi, ið faktligheitin metir er helvtin av viðgerðini

kelda: adhd.fo